

LIÊN KẾT TRONG SẢN XUẤT XU THẾ PHÁT TRIỂN TẤT YẾU CỦA NÔNG NGHIỆP HIỆN ĐẠI

*** CHI MAI**

Bài 4: "Phân vai" 4 nhà

Liên kết "4 nhà" trong sản xuất nông nghiệp hiện đại được khẳng định là ưu việt nhất hiện nay. Tuy nhiên, vấn đề quan trọng nhất: nông dân sản xuất cái gì, bán ở đâu, giá cả như thế nào chỉ có câu trả lời thỏa đáng khi có sự phân định rõ vai trò, nhiệm vụ của từng nhà trong mỗi liên kết. Việc "phân vai" rõ ràng cũng nhằm phát huy tổng lực của các mối liên kết.

*** 2 tác nhân chính**

Doanh nghiệp và nông dân là 2 tác nhân chính của các mối liên kết trong sản xuất nông nghiệp. Trong đó, doanh nghiệp là "đầu tàu", là động cơ của mỗi liên kết. Doanh nghiệp giữ vai trò quan trọng liên kết "3 nhà" còn lại để hình thành vùng nguyên liệu sản xuất; hỗ trợ đầu vào và thu mua sản phẩm cho nông dân; từng bước tiến tới xây dựng thương hiệu sản phẩm nông sản. Theo Tiến sĩ Nguyễn Đăng Nghĩa, Viện khoa học kỹ thuật nông nghiệp Miền Nam, trong bối cảnh nền kinh tế hội nhập ngày càng sâu rộng vào WTO, doanh nghiệp cần nắm bắt đầy đủ các kiến thức và sự hiểu biết về WTO, nhanh chóng đổi mới và chủ động hội nhập. Các doanh nghiệp cần có chiến lược và kế hoạch hoạt động phù hợp với thị trường trong và ngoài nước; phải xây dựng được thương hiệu và chăm sóc thương hiệu theo định hướng cạnh tranh lành mạnh. Để các mối liên kết thật sự mạnh, ngoài việc có năng lực tổ chức khép kín từ sản xuất đến tiêu thụ nông sản thì cần có các doanh nghiệp có tâm huyết, có trách nhiệm với nông dân và sự nghiệp phát triển nền nông nghiệp hiện đại. Ông Đào Anh Dũng, Phó Chủ tịch UBND TP Cần Thơ, cho rằng: Doanh nghiệp đóng vai trò là người cung ứng dịch vụ phục vụ sản xuất. Bao gồm nguyên liệu đầu vào như giống, phân bón, thuốc trừ sâu... và trên hết là tổ chức thu mua, bao tiêu sản phẩm cho nông dân; dự báo định hướng thị trường cho nông dân sản xuất.

Liên kết giữa nông dân và doanh nghiệp được xác định là mắt xích quan trọng trong mỗi liên kết "4 nhà".
Trong ảnh: Cán bộ kỹ thuật Công ty TNHH MTV Nông nghiệp Cờ Đỏ, TP Cần Thơ cùng nông dân thăm đồng. Ảnh: M. THANH

Theo Tiến sĩ Nguyễn Văn Sánh, Viện trưởng Viện Nghiên cứu Phát triển ĐBSCL, do áp lực cạnh tranh thị trường, nông dân chỉ có "4 bước". Bước ra: đối với hộ ít đất, thiếu vốn, thiếu kỹ thuật, quản lý kinh tế hộ kém thì phải bán đất và tìm nghề khác. Bước vào: Đối với hộ có vốn, có kỹ thuật và kỹ năng quản lý sẽ tích tụ ruộng đất để phát triển trang trại. Bước lên: Nếu thiếu vốn, thiếu kỹ thuật, nhưng có đất sản xuất thì nông dân phải bước lên qua hình thức tổ chức kinh tế hợp tác, hợp tác xã (HTX), hoặc cổ phần hóa đất và lao động với doanh nghiệp để phát triển. Bước xuống: Nếu bước vào không được, bước lên không xong, bước ra không có việc làm thì phải bước xuống và sẽ trở thành thất nghiệp, nghèo khó trong nông thôn. Hiện nay, hiện tượng nông dân "bước xuống" ở nông thôn ĐBSCL xảy ra ngày càng tăng vì kinh tế nông thôn kém phát triển để tạo cơ hội việc làm cho nông dân. Theo ông Nguyễn Ngọc Hòa, Chủ tịch Hội đồng quản trị Sài Gòn Co.op, hiện nay doanh nghiệp cần những mô hình hiệu quả để tập hợp nông dân. Bởi, doanh nghiệp nếu muốn ứng vốn cho nông dân sản xuất, tiêu thụ sản phẩm phải có tổ chức liên kết. Vì vậy, cần thiết đối với nông dân là phải phát triển được các trang trại có quy mô lớn, ứng dụng công nghệ quản lý hiện đại và các quy trình sản xuất nông nghiệp công nghệ cao. Nếu không làm được vấn đề này, ít nhất, nông dân phải hình thành tổ hợp tác, HTX kiểu mới để đủ tư cách pháp nhân ký hợp đồng "làm ăn lớn" với doanh nghiệp. Không chỉ vậy, nông dân phải làm quen dần với việc làm ăn theo luật, theo quy ước và thông lệ quốc tế, phải bỏ thói quen làm ăn tự phát để chuyển qua làm ăn theo hợp đồng, liên kết; tôn trọng hợp đồng cả về số lượng, chất lượng sản phẩm và thời gian cung ứng. Đặc biệt, nông dân cần hiểu biết và nâng cao hơn nữa về quyền và trách nhiệm trong thực thi các hợp đồng kinh tế, tránh tình trạng khi giá nông sản cao thì trì hoãn, né tránh thực hiện hợp đồng còn khi giá nông sản thấp thì hối thúc đối tác để thanh lý hợp đồng.

*** Vai trò của Nhà nước và nhà khoa học**

Trong liên kết "4 nhà" của sản xuất nông nghiệp hiện nay, Chính phủ và Bộ NN&PTNT nên chuyển đổi hình thức hỗ trợ nông dân theo hướng phổ biến các kiến thức, các kinh nghiệm sản xuất, kinh doanh, cung cấp dịch vụ tư vấn, dịch vụ chuyển giao tiến bộ khoa học, kỹ thuật, đào tạo nghiệp vụ, tay nghề để nâng cao hiệu quả sản xuất, nâng cao chất lượng và an toàn thực phẩm; hướng dẫn và giúp nông dân tiếp cận, thực hiện được các chương trình vay vốn sản xuất... Về vai trò của Nhà nước, tại Hội thảo "Mô hình tổ chức sản xuất, quản lý mới trong nông nghiệp, nông thôn" tại TP Cần Thơ, Phó Thủ tướng Chính phủ Vũ Văn Ninh cho rằng: Nhà nước cần thông tin về thị trường, thu thập thông tin, nghiên cứu, đưa ra dự báo về cung cầu thị trường, nhất là thị trường thế giới. Nhà nước phải có vai trò mở rộng thị trường thông qua việc ký kết các hiệp định với các nước, các khối... Từ đó Nhà nước dự báo, đưa ra những quy hoạch sản xuất và thông tin cho người dân biết. Nghiên cứu các cơ chế, chính sách có lợi cho doanh nghiệp, có lợi cho nông dân hoặc những cơ chế chính sách tạo môi trường pháp lý cạnh tranh lành mạnh, bình đẳng cho doanh nghiệp. Nhà nước phải có giải pháp đào tạo đội ngũ cán bộ quản lý nhà nước, đào tạo nông dân một cách thiết thực; đồng thời chỉ đạo tổ chức thực hiện trên từng địa bàn cụ thể...

Nhà khoa học cần nghiên cứu các giống vật nuôi, cây trồng mới có năng suất cao, chất lượng tốt phù hợp với điều kiện sinh thái và thổ nhưỡng của từng vùng, miền; nghiên cứu quy trình kỹ thuật canh tác công nghệ cao; công nghệ chế biến bảo quản sau thu hoạch để nâng cao giá trị hàng hóa nông sản. Đây là công đoạn dễ dàng nâng cao giá trị gia tăng hàng hóa nông sản nhưng chính là khâu yếu nhất của sản xuất nông nghiệp. Tiến sĩ Lưu Hồng Mẫn, Phó Viện trưởng Viện Lúa ĐBSCL, cho rằng: Thời gian qua, nhà khoa học đã làm tốt vai trò nghiên cứu, chọn tạo nhiều giống cây trồng, vật nuôi theo nhiệm vụ được giao vào theo yêu cầu của nông dân. Tuy nhiên, nhà khoa học thiếu thông tin để sản xuất ra giống cây trồng, vật nuôi có thể đáp ứng nhu cầu của thị trường. Vấn đề này cần sự định hướng đúng đắn của Nhà nước và của cả doanh nghiệp. "Nên chăng, doanh nghiệp cũng nên tạo một kênh liên kết với nhà khoa học. Doanh nghiệp đặt hàng nhà khoa học sản xuất ra giống vật nuôi, cây trồng theo nhu cầu thị trường, đem lại hiệu quả sản xuất cao cho nông dân và doanh nghiệp" – Tiến sĩ Mẫn đề xuất.

Liên kết "4 nhà" là chìa khóa để phát triển nền nông nghiệp hiện đại, đảm bảo hài hòa lợi ích của các tác nhân tham gia chuỗi giá trị sản phẩm nông sản. Tại Hội thảo "Mô hình tổ chức sản xuất, quản lý mới trong nông nghiệp, nông thôn", Phó Thủ tướng Chính phủ Vũ Văn Ninh nhấn mạnh: "Chúng ta không thể sản xuất những gì chúng ta có, mà phải nghĩ đến cái gì thị trường cần... Không nên để tình trạng sản xuất nhỏ lẻ mãi được vì như vậy hàng hóa nông sản không thể cạnh tranh. Yêu cầu thực tiễn đặt ra phải có sự liên kết để chuyển sang sản xuất hàng hóa quy mô lớn, chất lượng cao để phát huy tiềm năng, lợi thế. Nhất thiết phải thực hiện mô hình liên kết "4 nhà", nhưng không thể máy móc cho tất cả các ngành, các lĩnh vực. Vấn đề này đòi hỏi phải nghiên cứu các cơ chế, chính sách hiện nay có phù hợp với tình hình mới. Các chính sách cần phải linh hoạt cho các mô hình sản xuất vận dụng để phát huy hiệu quả. Cần tổ chức lại sản xuất trên nguyên tắc gắn chặt với thị trường, quy hoạch vùng sản xuất, cơ cấu lại sản phẩm theo hướng phát huy vai trò, thế mạnh của từng nơi, từng địa phương, từng vùng".

(Còn tiếp)

Bài cuối: Cần tư duy mới